

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
NAGYHAJMÁS
2017

TARTALOM

BEVEZETÉS.....	2
NAGYHAJMÁSRÓL RÖVIDEN	3
NAGYHAJMÁS ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGE	4
Országos védettséget élvező elemek.....	4
Római katolikus templom.....	4
Helyi védettséget élvező elemek	4
Evangélikus templom	4
Önkormányzati Hivatal.....	4
Mérlegház.....	5
Kereszt.....	5
Lakó- és gazdasági épületek	5
MEGHATÁROZÓ ZÖLDFELÜLETI, TÁJI TERMÉSZETI ÉRTÉKEK	6
ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK	9
FALUSIAS KARAKTER.....	10
Általános jellemzők	10
Ajánlások	11
GAZDASÁGI TERÜLETEK.....	16
Általános jellemzők	16
Ajánlások	16
BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET KARAKTERE	18
Általános jellemzők	18
Ajánlások	18
UTCÁK, PARKOK, KÖZTEREK	20
Általános jellemzők	20
Ajánlás	22
REKLÁMFELÜLETEK, HIRDETŐTÁBLÁK	24

„Ez igaz, vannak olyan helyek, melyek folyton arra ösztönöznek bennünket, hogy a történetüket el kell mondanunk. De vannak, úgy hiszem olyan helyek is, amelyeknek már memorizált történetük van, és ezt próbálják eljuttatni hozzánk, a településre tévedőkhöz, olyan módszerekkel, amilyenekkel csak tudják. A települési legendák és hagyományok, a rítusok, a szóbeszéd által. A búzatáblák sutogásával, a vízfolyások morajával, a szél süvítésével, a kövek nyögésével. Azzal, hogy mit kántál a sötétség és mit énekel a fényes nappal, minden táj el akar érni minket, és el szeretné mondani azt, hogy mit is tartogat”

Mark Valentine

Ahogy a fenti idézetből is érezhető, minden hely, település rendelkezik egy sajátos jelleggel, esszenciával, szellemmel (genius loci) amit az ott élőknek vagy a látogatóknak valamilyen módon ki is tud fejezni. Erre talán nincs is jobb módszer, mint az építészet: a házak arculata, karakterisztikája, és az örökségek, szobrok, emlékhelyek által elmondott történetek, mítoszok. Martin Heidegger, német filozófus szerint egy épület, lakóközösség elhelyezkedése nem csak véletlen pont a földrajzi fókuszban, hanem kifejezi a hely szellemét, érzékiségét.

Az építészet felidézi a hely szellemének a képét, és ezáltal olyan jelentőséggel bíró helyeket teremt, amelyek segítik az emberek megtelepedését, a közösség bővülését és továbbélését.

Ez a település arculati kézikönyv azért készült, hogy Nagyhajmás település helyi szellemét, értékeit a jövő generációi is megtapasztalhassák. Olyan ajánlásokat fogalmazunk meg, melyek nem jogszabályok ugyan, ám betartásuk javasolt, hogy a településre jellemző sajátos kis világ továbbra is fennmaradhasson.

Néhány jó példán keresztül szemléltetünk olyan épületeket, ami tökéletesen megformálják azt, hogy mit is jelent Nagyhajmás szelleme, milyen építészeti megoldásokra kell törekednünk egy új ház építésénél, hogy ne törjük meg a történelem, a földrajz és a lakónépeség által hosszú időközön át kialakított tökéletes harmóniát.

Nagyhajmás község Baranya megye legészakibb csücskében, a sásdi székhelyű Hegyháti járásban fekszik, a Mecsek északi előterében elterülő Baranya-Tolnai dombságon. E nagytájon belül a Völgy-séghez soroljuk. A területet jellemzően lösszel fedett dombok, platók és az ezeket felszabdalo völgyek határozzák meg.

„Ha északról, például a mágocs-nagyhajmási, gyönyörű kilátást nyújtó útról, tekintünk a Mecsek kéklő tömege fele, előttünk 20 km szélesen terpeszkedik a Hegyhát, kulisszaszerűen egymás mögött sorakozó hátaival. Festői, látszólag néptelen tájkép, széles fennsík, csupa egyforma magas hát. Csak éles szemű megfigyelő veszi észre, hol húzódnak meg a falvak; valamennyi a láthatatlan völgyekben bújik meg, itt-ott egy templom tornya ágaskodik föl – lábujjhegyen – vagy a kertekből emelkedik árulkodón csupán a fák teteje.”

Kogutowitz Károly

A település közigazgatási területén három patak folyik, a Méhész-patak, a Nagyhajmási-árok és a Hajmás-patak. A vízforlyások közül szerkezeti szempontból a Méhész-patak emelhető ki, amely egy K-Ny-i irányú völgyet alakított ki. Ettől a völgytől délre kezdődik a lakott településrész, amely folyamatosan lejt dél felé. A vízválasztón található a Mágocs-Mékényes összekötő út, erről válik le délre a két irányba leágazó úti falu szerkezet, ami a dombok között halad, majd a domborzati adottságokat kihasználva a település déli részén mellékvölgyekben tovább oszlik.

Nagyhajmás feljegyzések szerint már Szent István uralkodása idején is lakott volt, a Szente-Magócs nemzetség által. Az első oklevél, ami Hagmas néven említi a települést Károly Róbert korából származik. A tájegység többi településéhez hasonlóan a török hódoltság kezdete itt is egy töréspontot jelentett a község életében. A magyar lakosok elpusztultak vagy elmenekültek az új uralom elől. A törökök a lakosság pótlására rácoakat hívtak be, ennek köszönhető, hogy a település viisszaszerzése után 1695-ben már Ráchajmás névvel illetik.

A Rákóczi-szabadságharc során a kurucok dunántúli hadjárata újabb pusztítást hozott. Ennek orvoslására 1720-tól magyarok, 1731-től pedig német telepesek is érkeztek. Ez időben került át a község közigazgatási értelemben Baranya megyéhez. A Tolnából érkező németek a lakosság nagy részét (mintegy 80%) tették ki, az elsősorban mezőgazdasággal foglalkozó közösség a térséghez képest rohamos fejlődésnek indult. A huszadik század vérzivataros háborúit követően ezt a német etnikumot telepítették ki erőszakosan. Nem ezek voltak a település sikerévei: a szocialista időszak gazdaságpolitikája és a körzetesítés egyaránt tovább csökkentettek a növénytermesztésre alapozó Nagyhajmás lehetőségeit.

NAGYHAJMÁS ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGE

Az építészeti örökségvédelem sokkal többet jelent annál, mint hogy megőrizzük a téglákat és a habarcsot. Összeköt bennünket őseink történelmével, odaköt minket egy földrajzi helyhez és keretet ad mindennapi életünknek. Ehhez azonban az is szükséges, hogy életet adjunk az épületeknek, legyen rendeltetésük. Craig Potts szavaival élve: „A sikeres örökségvédelem ötvözi a művészetet a szaktudással, a modern használhatóság iránti igényt a „megtestesült energiával” és a gazdasági revitalizációra vonatkozó ideákat a hagyományos hitelességgel.”

Országos védettséget élvező elemek

Római katolikus templom

A település egyetlen nyilvántartott műemléki értékkel rendelkező eleme a Nepomuki Szent János tiszteletére felszentelt római katolikus templom. A templom sekrestyéje feltételezhetően a 12. században épült, majd ehhez 1846-ban klasszicista stílusban építették hozzá a templomot. Az épület téglalap alaprajzú, egy központi toronnyal rendelkezik, és íves oltárral záródik.

Helyi védettséget élvező elemek

Evangélikus templom

A község evangélikus templomát 1928-ban kezdték el építeni. Az egyszerű, de szép belsővel rendelkező templom nagy kincse a ma is működő Angster orgona.

Önkormányzati Hivatal

Az épület utcafronttal párhuzamosan fut, majd L-alakban behajlik. Színvilágát és homlokzati kiosztását a hagyományokat figyelembe véve alakították ki.

Mérlegház

A kisméretű nyerstéglából készült mérlegház a község gazdasági életének állít emléket.

Kereszt

A keresztény ember lakhelyének térbeli, szakrális hierarchiája volt, amit a templom, a temető és a szentek szobrai, keresztek határoztak meg. Nagyhajmás bármely kicsiny település is, hasonló felépítésű vallási építményei, területei határozzák meg, melyek kivétel nélkül védelem értékűek.

Lakó- és gazdasági épületek

A tipikus fésűs beépítésű, illetve beforduló tömegű sváb népi építészetre jellemző – rendezett ritmosos nyíláskiosztású, részlet gazdag vakolatdíszítésű, szimmetrikus, nyeregtetős, oldaltornácós illetve utcafronton beforduló tömegalakítású – lakó és téglarchitektúrás gazdasági épületekből számos őrzi eredeti formáját, ami a jövő számára továbbra is megőrzendő érték.

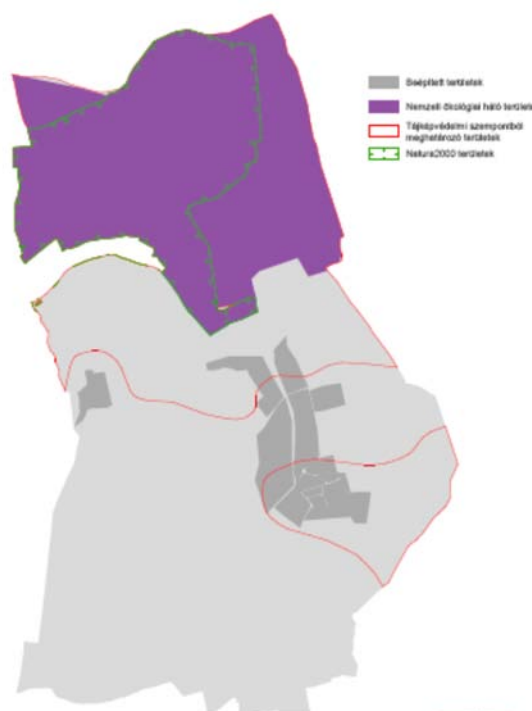
MEGHATÁROZÓ ZÖLDFELÜLETI, TÁJI TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

Nagyhajmás környezete magán viseli a kistájra jellemző jellegzetes felszíni formákat, hol meredekebb, hol lankásabb domboldalak tarkítják a tájat. A tájhasználat a domborzathoz igazodva változatos, szántóföld, rét – legelő és erdőterületek mind jelentős mértékben megjelennek. A szántók a kedvezőbb talajadottságú és kitettségű lejtőkön tudtak kialakulni leginkább a település közvetlen környezetében és a déli külterületeken. Az egyes szántók megjelenése homogén, köztük azonban a változatos domborzatnak köszönhetően erdősávok, vízfolyások és a hozzájuk kapcsolódó növényzet tagolttá teszi a felszínt. Ezáltal a táj mozaikossága megmaradt, ami napjainkban ritka érték. A rét és legelőgazdálkodás jelentősége csökkent, de szintén a változatos domborzatnak és mikroklímának köszönhetően nem szűnt meg, még találhatók gyepek és legelők elsősorban az erdőterületek közelében, és a vízfolyások menti magasabb vízállású területeken. Nagyobb, összefüggő erdőterület a közigazgatási terület északi részén jellemző. A vízfolyások napjainkra veszítettek ugyan gazdasági jelentőségükből, de a tájhasználat szempontjából igen meghatározóak, hiszen környezetükben a kedvezőbb vízháztartás miatt ökológiailag és tájképi szempontból változatos sávok tudtak kialakulni. Egybefüggő vízfelületként jelenik meg a déli határon egy halastó, amely a szomszédos Bikalhoz tartozó halastavak folytatása.

Országos és helyi jelentőségű természetvédelmi terület nem található Nagyhajmásán. Védett természeti érték a **nemzeti ökológiai hálózat** részeként magterületként nyilvántartott területrész, a közigazgatási terület északi része (az említett erdősáv) a Méhész-pataktól kezdve, a patak sávját is beleértve.

Natura2000 terület a Nagyhajmási dombok elnevezésű terület (HUDD20033), amely egyben az ökológiai hálózat egy része. Itt a természetvédelmi célkitűzés a Pannon cseres-tölgyesek megőrzése, fenntartása, helyreállítása. Ez a magasságilag és vízrajzilag tagolt terepfelszín a változatos tájhasználattal a látványértékek szempontjából is igen nagy jelentőségű. A település különböző pontjairól más és más látvány tárul elénk, ami tájképvédelmi szempontból fontos és kedvező.

A legfontosabb feladat a jelenlegi tájszerkezet megőrzése a tájhasználat feltételeinek biztosításával. A kedvező látvány érdekében a külterületen, bármiféle építmény elhelyezését javasolt tájképvédelmi szempontból is megvizsgálni, új külterületi létesítmények (mezőgazdasági, turisztikai, hírközlési) telepítésére tájba illesztésre vonatkozó zöldfelületi előírások kidolgozása javasolt. A közterületek és közlekedési területek fejlesztése esetén célszerű komplex, mindenre, így a zöldterületre is kiterjedő tervezés lebonyolítása a legkedvezőbb településkép elérése céljából (pl.: rézsűk bevonása a tervezési területekbe, utcafelújítás esetén faltól-falig tervezés). A természetvédelmi oltalom alatt álló területeken a védett értékek megőrzése céljából a Duna-Dráva Nemzeti Parkkal való együttműködés, az általuk javasolt kezelési, hasznosítási módok betartása.

Erdőterületek

Az ökológiai cél a meglévő erdőterületek és az ehhez szükséges környezeti feltételek megőrzése. Fontos feladat a meglévő erdőterületek tájidegen fajainak, részleteinek őshonos növényzettel való fokozatos átalakítása. Fontos a különálló erdőterületek közötti összeköttetés telepítése honos fajokból.

Tájfásítás

A változatos tájkép és a kedvezőbb ökológiai körülmények biztosítása érdekében javasolt a szántók esetében mezővédő erdősávok, tájfásítás telepítése mezőgazdasági utak mentén, művelési táblák határain. A kisebb erdőfoltokat és gyepfoltokat javasolt fásítással összekötni. A völgylejtőre merőlegesen telepített fasorok kedvezőek a szél- és talajerózió hatásának csillapítása szempontjából. Javasolt cserjefajok: galagonya, kökény, csíkos kecskerágó, veresgyűrű som, húsos som, javasolt fafajok: gyertyán, tölgy, éger, vadkörte.

Vízparti sávok

A vízfolyások mentén és a vizes élőhelyek esetében elsődleges cél a jelenlegi állapot megóvása, az ökológiai folyosók szerepének további erősítése. Ezeken a területeken az ökológiai szempontok kerüljenek előtérbe bármilyen fejlesztés, kezelés során, az esetleges vízepítési munkálatok során a természetkímélő megoldásokat, mérnökbiológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. A természetközeli állapot megőrzése érdekében feltöltéseket, mederburkolást meg kell akadályozni, törekedni kell a természetes meder megtartására.

Utcabútorok, információs táblák kiválasztása során továbbra is törekedni kell az egységes települési arculat kialakítására, természetes anyagok használatára. A közterületi berendezések típusának, méretének megválasztása során a környező beépítés léptékét, építészeti arculatát, meglévő növényzetet figyelembe kell venni - kerülni kell a magas, kirívó kialakítású, színű berendezéseket.

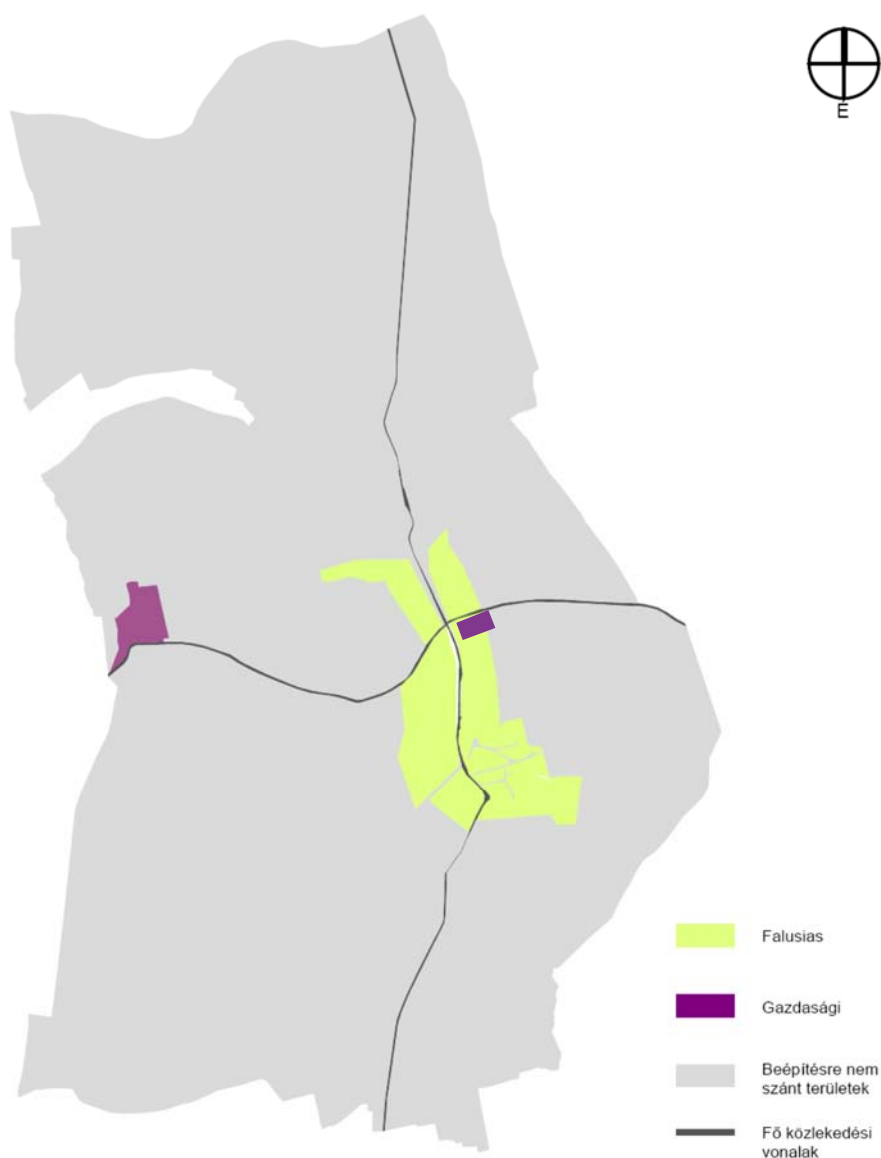

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRESZEK

A völgyben meghúzódó településnek a dombokon emelkedő templomok állítanak gyönyörű kontrasztot. A község nagyobbik része a kedvezőbb adottságú déli enyhe lejtésű völgyes részen található, ezt Alsófalunak nevezzük. Ide költöztek be a korábban egy ideig a déli erdőkben, sátrakban élő horvát etnikum tagjai. Északabbra a magasabb térszínen a német lakosság népesítette be a Felsőfalu névvel illetett településrészt.

Az átlagos teleknagyság 3000 és 4000 m² között mozog, ami megszokott az ilyen falvak esetében. A telkekhez tartozó korábban nagy jelentőséggel bíró állattartásra és növénytermesztésre is alkalmas nagy területek azonban egyre inkább kihasználatlanok maradtak, részben az elöregedő lakosság következtében.

A település központja a főbb útvonalak csomópontjában Alsófalu és Felsőfalu találkozásánál alakult ki, itt található a községi intézmények nagy része. Ide tartozik a Művelődési Ház, a Nagyhajmási Tájház, délebbre pedig a Polgármesteri Hivatal (könyvtár) épülete.

Általános jellemzők

A település szerkezete őrzi a hagyományos falusias karaktert. A központi, déli irányba lefutó Fő utcára merőlegesen helyezkednek el a hosszan elnyúló szalagtelkek. A később lakottá vált kisebb északi telkek halmazos telekszerkezettel és kisebb előkerttel jellemezhetők.

Mindkét területen az előkert nélküli, illetve kis előkertes, fésűs beépítés a meghatározó. A zárt udvaros paraszti porták utcára néző, többnyire díszes homlokzatai árulkodnak a község valamikor virágzó gazdasági életéről. A lakóházak mellett keresztbe forduló gazdasági épületeket találunk.

A polgárosodás illetve az említett épület típus fejlődésének természetes velejárójaként az utcával párhuzamos tömegű épületek, épületszárnyak is megjelentek a karakterben.

A község lakásállománya nagyjából változatlan állapotot tükröz az elmúlt évtizedeket tekintve.

A keskeny, hossz tengelyűekkel az utcára merőleges parasztházak jellemzően földszintesek, a tetőtér beépítése is csak kis számban fordul elő. A karaktert döntően a 35 - 45 fok közötti hajlású nyeregteők jellemzik.

A parasztházak esetében a megszokott megoldás az utcafrontra nyíló kettőzött ablak, amelyet sokszor kiegészít a kifutótornác nyílása. A homlokzat jellemzően csak vízszintesen tagolt, mind az anyagában, mind a színezésében eltérő lábazat alkalmazása gyakori jelenség. Az oromfalat általában egy, ritkábban két kisebb szellőző nyílás vagy padlásablak töri át, amelyek sokszor a homlokzati ablakhoz hasonló díszesebb ablakkeretezéssel, is rendelkeznek.

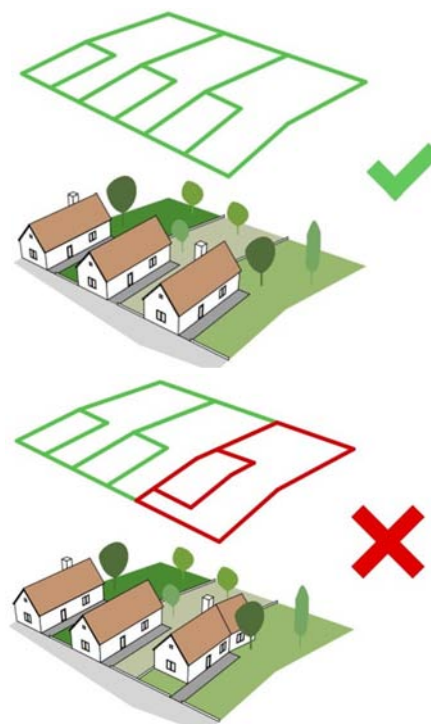
Az épületek színvilágát tekintve változatos paletta tárul elénk de a homlokzatok esetében a világos pasztell színek dominálnak.

Telepítés

Mivel a házaknál a kis előkertés vagy előkert nélküli telepítés a jellemző, ezt célszerű megőrizni, a lakóépületek utcai homlokzatát a kerítés síkjába ajánlott tervezni. A Fő utca középső részén a beépítés a magas talajvíz miatt 40-50 méterrel beljebb alakult ki, ezért új épület elhelyezésénél mindig vegyük figyelembe a kialakult utcaképet.

A karakterhez illeszkedő módon továbbra is az oldalhatáron álló épület elhelyezés javasolt, ezért a szabadon álló (telek közepén elhelyezett) illetve a telken nagymértékben hátrahúzott beépítés illetve az utcára nyíló gazdasági vagy tároló épület kerülendő.

Magasság

A meglévő épületek közé épülő új házak magasság választása során igazodjunk a kialakult környezethez – szomszédos épületekhez.

Nem javasolt a többszintes illetve túl magas házak elhelyezése. A házak nagy része a domborzat lejtéséhez igazodva magas kő- illetve téglalábazattal épült, amelynek alkalmazására a továbbiakban is ajánlott.

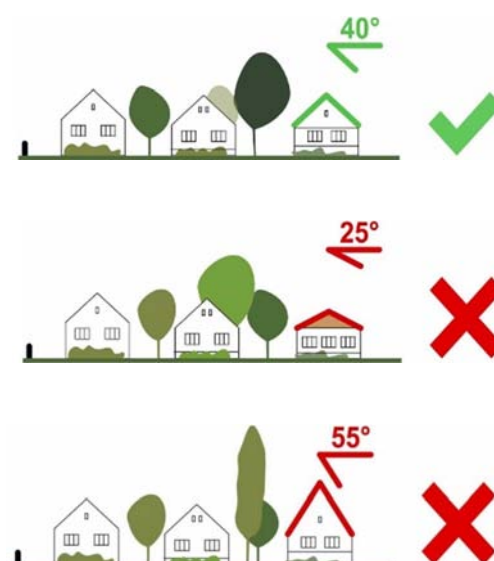

Tetőforma és tetőhajlás

A Karakterben a tetőformák – tetőgerinc vonala – utcaszakaszonként is igen változatos, ellenben a tetőhajlás tekintetében az országos normák szerinti 35-45 fok a jellemző.

Új építés esetén a legalább az utcaszakaszra jellemző, hasonló tömegű és egyszerű tetőformájú épületben gondolkodjunk.

A túl meredek („alpesi”) illetve túl alacsony („mediterrán”) hajlásszög, vagy a tördelt, bonyolult tetőforma idegenül hat és megbontja a falu utcaképet, ezért kerülendő.

Homlokzatképzés, anyaghasználat, szín

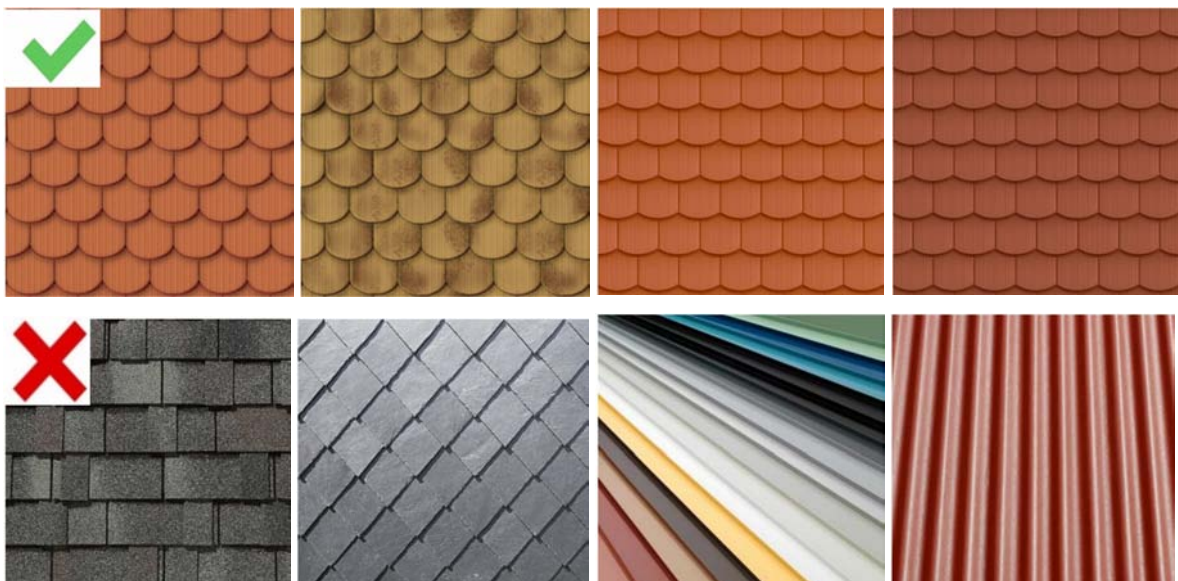
Az épületek tömegformálása során a hagyományos arányok megtartására kell törekedni, de legalább az utcai homlokzatot alakítsuk úgy, hogy illeszkedjen az utcára, utcaszakaszra jellemző formavilághoz.

A karaktert a téглаépítésű, vakolt homlokzatú, cserépfedéssel, kő illetve téгла lábazzattal készült lakóházak jellemzik.

Anyaghasználat során továbbra is javasolt a természetes anyagok téгла, fa, terméskő alkalmazása, a kerámia cserép fedés valamint a homlokzat sima vakolt felületű kialakítása.

A megfelelő szín kiválasztásánál törekedjünk a világosabb pasztell illetve földszínek alkalmazására, az élénken rikító – telt - színek alkalmazása nem ajánlott.

A tető anyagának kiválasztásakor az cserepet részesítsük előnyben, melyek számos rajzolatban helyezhetők el a tetőn. A határozott karakterű, nagyhullámú, nagyméretű cserepek lemeztető illetve hullámpala alkalmazása továbbra is kerülendő.

Ajtók, ablakok

A Karaktert a 2 illetve 2+1 ablakos, szimmetrikus, kiegyensúlyozott utcai homlokzatú parasztházak, túlnyúló ereszes illetve kifutó tornácos kialakítása jellemezi. Az épületek hagyományos nyílásrendjét sok épületen megváltoztatták, nyílászáróit kicserélték.

Az új építésnél, felújításnál törekedjünk a megfelelő homlokzati nyílásarányok kialakítására, viszszaállítására.

Nyílászárók esetében is javasolt a természetes, szépen öregedő anyagok használata, hiszen míg a természetes anyagok felújíthatók, átfesthetők, addig a műanyag idővel nem javítható.

A nyílásokkeretek esetében is a rikító helyett javasolt a természetes, föld színek használata.

Részletképzés

A homlokzatok festett virág-, illetve mértani vakolat díszei, az egyes ajtókon megjelenő színes, mozaikos üvegbetétek, mívés bádogos munkák a település egyedi elemei.

Külön érdemes szólni a tornácok változatos kialakításáról. A vékony, egyenes, téglatest alakú egyszerű illetve gazdagabb részletképzésű faragott faoszlopos valamint falazott oszlopos tornácokat is találunk, ami követendő példaként is szolgálhat.

Kerítések

A hagyományos, az udvarra betekintést biztosító átlátható kerítés továbbra is ajánlott.

Az utcai kerítésnél érdemes a környezet szép példáit megfigyelni, azok nyomán mai módszerekkel, friss hangulatú, de illeszkedő kerítést alakítani. A teljesen tömör, átláthatatlan utcai kerítés kerülendő és csak kivételes megoldásként alkalmazandó.

A kerítések színezésével, alkalmazkodjunk az épületszínekhez, - például: a faelemes kerítés színezése harmonizálhat a homlokzati faszerkezetek színével, - ezzel megteremtve az építmények közötti egységet.

Kertek

A magánkertek utcafronti szakaszára a díszkert, míg a hátsókertekre a mezőgazdasági jelleg jellemző, ahol előtérbe kerülnek a gyümölcsfák és más kiskertbe való haszonnövények. A belterületi kertek környező gyümölcsösökkel, szántókkal állnak közvetlen kapcsolatban. Ez az összeköttetés, valamint a vízfolyások és azok partmenti sávja biztosítja a kapcsolatot a külterület zöldfelületi rendszerével.

Általános jellemzők

A településen a gazdasági jellegű funkciók két helyen tömörülnek, az egyik a volt TSZ major, a Mágocs-Mékényes út mentén, a másik (egy állattartó telephely) pedig az igazgatási terület nyugati szélén Nemerőpuszta néven található meg. A területen alapvetően szabadon álló beépítéssel helyezkednek el a viszonylag nagyméretű, csarnokszerű egyszintes építmények.

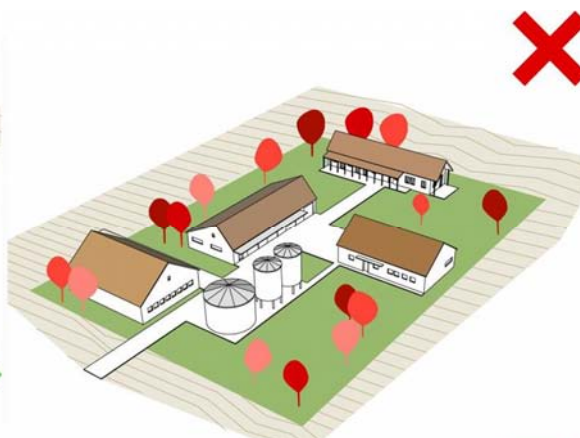
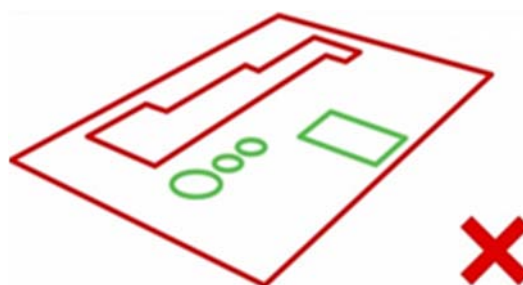
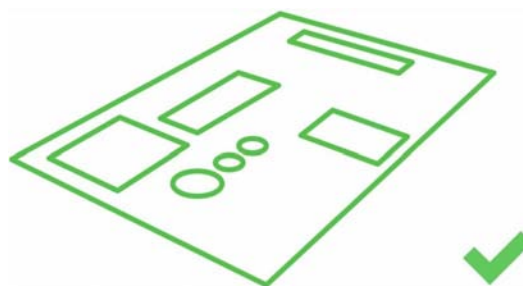
Ajánlások

Telepítés, magasság

Telepítéskor a gazdasági épületeket célszerű a kiszolgáló és szolgálati épületektől megfelelő távolságban, tagoltan elhelyezni.

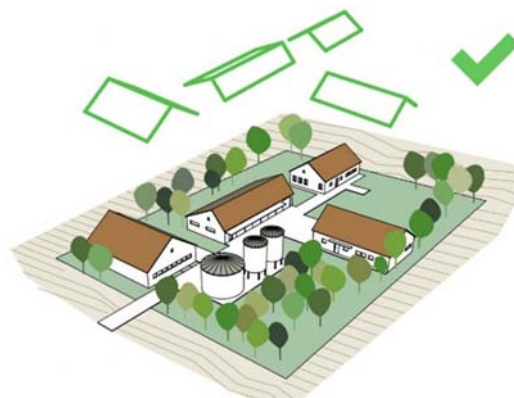
A túl szoros, tagolatlan telepítés nem javasolt.

A telek beépítésekor, a gazdasági funkcióból eredő nagyobb környezeti terhelést igyekezzünk ellensúlyozni több zöldfelület létrehozásával. Ennek megfelelően az épületek közvetlen és közvetett környezetében javasolt kétszintű, illetve háromszintű növényállomány ültetése (fák, bokrok).

Tetőhajlás, tetőforma

Ezen a területen is a magastetők alkalmazása javasolt, a helyi viszonyokhoz alkalmazkodva. Néhol a lakóterületnél tapasztalt hajlásszögnél alacsonyabb is elfogadható, amit az épületek szélessége indokol. A cserépfedés mellett a fémlemez használata is támogatható.

Homlokzatképzés, anyaghasználat, szín

Az ipari vagy mezőgazdasági építmények, csarnokok elhelyezésénél is törekedni kell a tájba és a helyi építészeti hagyományokhoz történő illeszkedésre. A lakóházak színvilágától eltérni nem ajánlott.

Kertek

Mivel a gazdasági területek szomszédosak a lakóterületekkel, így látványuk szerepet kap az egész település arculatában. Tájba illesztésük céljából a teljes telket körülvevő védő növényssáv telepítése javasolt. Kedvező megoldást nyújtanak az 5-6 méteres tőtávolsággal telepített fasorok, ahol a lombkoronaszint záródni tud, valamint a kerítésfronton ültetett sövény. Sövény esetében nem javasolt a 3-5 méter magas, örökzöld telepítése, helyette az 1-2 méter magas lombhullató növényfal kedvezőbb látványt nyújt. Fasor ültetésnél is részesítsük előnyben az őshonos növényfajokat.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET KARAKTERE

Általános jellemzők

Nagyhajmás bővelkedik erdőségekben, a terület 35%-a tartozik e művelési ágba, az erdőgazdálkodás azonban sosem volt jelentős a községben. Sokkal fontosabb a mezőgazdaság szerepe, a szántók a terület 50%-át teszik ki. A közigazgatási terület keleti felén az Egyházaskozári gyümölcsöshöz tartozóan kisebb gyümölcsösök is előfordulnak.

Ajánlások

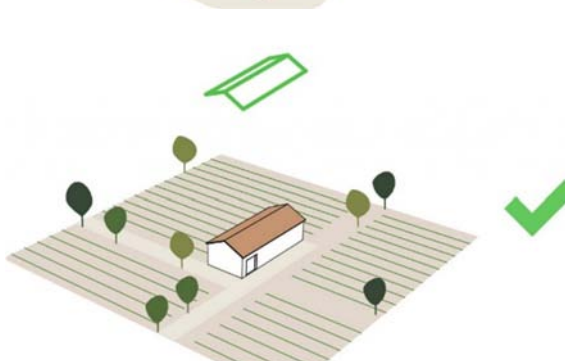
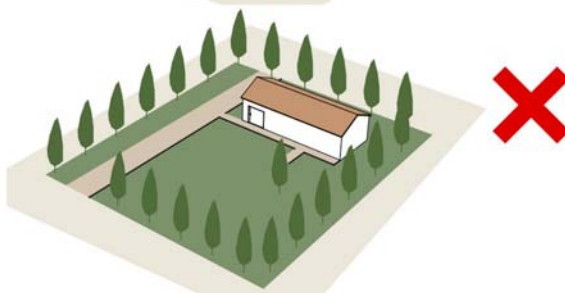
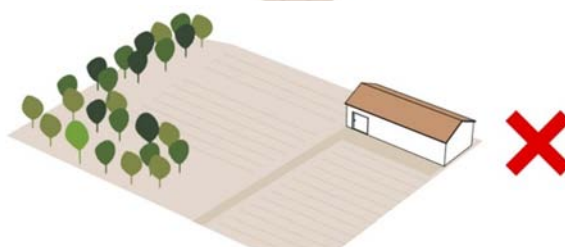
Telepítés, magasság

A kedvező látvány érdekében a külterületen, különös tekintettel a tájképvédelmi övezetben bármiféle építmény elhelyezését javasolt tájképvédelmi szempontból is megvizsgálni, 10 méternél magasabb építmény elhelyezése pedig kerülendő. A szántóföldi mezőgazdasági táj jellegét javasolt változatosabbá tenni erdősávokkal, tájfasítással.

A természetvédelmi területeken elsődleges cél a védett értékek megőrzése és az ehhez szükséges környezet biztosítása. Ezen területek kezelésénél a nemzeti park előírásait kell követni legeltetés, irtás, vegyszerek használata tekintetében. Nem javasolt semmiféle művi beavatkozás, a védett területeken beépítés nem megengedhető. A vízfelületek mentén az esetleges vízepítési munkálatok során a természetkímélő megoldásokat kell előnyben részesíteni, a természetközeli állapot megőrzése érdekében feltöltéseket, mederburkolást meg kell akadályozni.

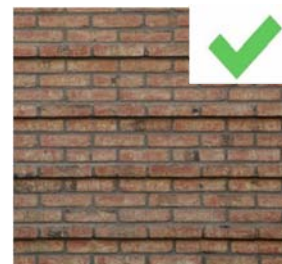
Tetőhajlás, tetőforma

A tájba illő, alacsony hajlásszögű tetők kialakítása javasolt, nyeregtetős formában. Lapostetők, a 30 foknál meredekebb nyeregtetők létrehozása nem támogatott.

Homlokzatképzés, anyaghasználat, szín

Az adott karakteren belül a legjelentősebb feladat a tájba illesztés, amelyhez a természetes anyaghasználat jelentheti a kulcsot. A színekben itt is a föld színeket (barnát, zöldet) lehet javasolni. Az anyaghasználatban a téglá és a cserép, a fa és a terméskő lehet a legjobb megoldás, a fém, hullámlemez, hullámpala ugyanakkor kerülendő.

Kerítés

A karakterhez alapvetően a kerítés létrehozása nem illeszkedik. Amennyiben az mégis indokoltnak tűnik, akkor a legjobb megoldás az élősövény.

Általános jellemzők

Nagyhajmás közterületei kiválóan illeszkednek a település falusias karakterébe. A szépen gondozott, virágokkal teli zöldterületek és a z ahhoz illeszkedő utcabútorok jól harmonizálnak a környező tájjal. A település utcái a belterületen aszfaltozottak. A járdák főleg betonborításúak és jó állapotban vannak, néhol térkővel is lehet találkozni. A fából készült eligazító táblák betűtípusa és festése esztétikus, a a kihelyezett virágosládák is szép összhatást keltenek.

Nagyhajmás belterületének jelentős zöldfelülete elsősorban a széles utcaszerkezetnek, a laza beépítésnek és a települést átszelő vízelvezető árok partmenti sávjának köszönhető. A belterület a környező tájat szabdaló völgyek egyikébe települt, így a belterület felszíne a külterülethez hasonlóan igen változatos, amit a Fő utca menti zöldsáv is híven tükröz. Több helyen találunk gyepes vagy növényvel beültetett részűket. A szépen karbantartott vízelvezető árok szintén a zöldterület egyik meghatározó vonalas létesítménye.

A fasorok kiemelkedő szerepet töltenek be egy település arculatában, alapvetően meghatározzák az utcák karakterét. Jó példái ennek a sportpálya menti fasor, a játszótér körüli kisebb fasorok, a Fő utca menti szakaszok, illetve a temetőt kísérő növényfal.

Ajánlás

Zöldfelületek

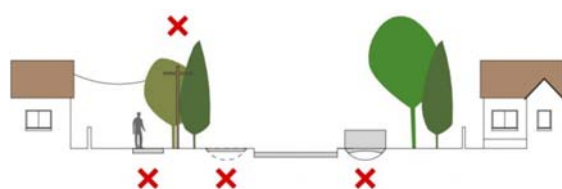
Ahol lehetőség van rá, az utcaszélesség és köz-művek függvényében, ott egységes koncepció alapján javasolt a fásítás. Ahol erre nincs mód, ott a telkek előtti zöldsávok kialakításában és fenntartásában a lakók is szerepet vállalhatnak.

A meglévő fás növényállomány megőrzendő mind a közterületeken, mind a magánkertekben. Az előkertek a település arculata szempontjából különösen fontosak, hiszen az utcakép formálásában is szerepük van.

Kedvezően befolyásolja az utcaképet a néhány helyen megjelenő kerítésfronti sövény, az elő-kerti díszkertek és változatosabb díszfák megjelenése kerten belül is. Ez a tendencia megőrzendő, további változatos előkerti növényültetéssel fokozható.

Kerülendőek a 2-3 méter magas átláthatatlan falat képező örökzöld ültetések, helyettük alacsonyabb lombhullató térhatárolók kedvező-bek.

Fontos cél a meglévő fasorok megőrzése, valamint egységes utcafásítás telepítése ahol megfelelő hely áll rendelkezésre a légvezetékek, köz-művek figyelembevételével. Ügyelni kell a megfelelő fafaj kiválasztására és a telepítési távolságra is. Az utcafásításhoz ajánlott fajok légvezetékek mellett, valamint 1-2 méter széles zöldsávban: gömbjuhar, bugás csörgőfa, szivarfa (javasolt telepítési távolság 4-5 méter). Ezen kívül ajánlott még a kőris, berkenye, juhar, hárs, valamint ezek alakilag változatos fajtái (javasolt telepítési távolság 5-7 méter). Kerülendő a színes lombú fajok tömeges alkalmazása. Telepítésre nem javasolt inváziós fafajok: fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), bálványfa (*Ailanthus altissima*), ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*), zöld juhar (*Acer negundo*), amerikai kőris (*Fraxinus penns.*), kései meggy (*Padus serotina*), kanadai nyár (*Pop. x canadensis*), nyugati ostorfa (*Celtis occ.*)

A település több pontján megtalálható fás területek mind esztétikai, mind ökológiai szempontból kedvezően formálják településképet, így megőrzésük fontos feladat. Mellette azonban a rézsűs területekre kevesebb hangsúly jut. A zöldterület teljes egészének egységes koncepció alapján való átgondolása a meglévő növényzet figyelembevételével segítene a terület jobb kihasználásában (a templom körüli közpark, valamint a településközpont bevonása) és megfelelő növényzet telepítésével a lezúduló vizek megfékezésében. A településközpont rangjának kiemeléséhez olyan kialakítás javasolt, ahol a fásítások és a nagyvonalú egyenári felületek kiemelkedő szerepet kaphatnának.

Burkolat, járda

A falusias karakterben a járda és a vízelvezető árok, a telket az úttesttől elválasztó füves területsáv rendezettségét továbbra is meg kell őrizni. Javasolt a gyalutak megújítása a rendezett utcakép eléréséhez. A burkolathoz jó vízáteresztő, javítás esetén könnyen felszedhető, kiselemes burkolat javasolt tájba illő, nem hivalkodó színben.

Utcabútorok

A természetes anyagú, föld színekkel (zöld, barna) festett elemek és a virágágyások megőrzése és esetleges telepítése továbbra is ajánlott.

Temető

A római katolikus templomhoz kapcsolódó temető helyi védettséget élvez. A gyönyörűen megmunkált és megformált keresztek és sírkövek évszázadokat repítik vissza a látogatókat az időben. A sírkertben szembetűnő az egykor nagyszámú német etnikum mívelés és értékes hagyatéka.

A kedvező kép megőrzése érdekében javasolt a terület átlátható, fás jellegét megőrizni. Alacsony díszítő cserjefoltok (max. 60 cm magas, virágzó, színes lombú, örökzöld fajok) elhelyezése a burkolatszélek mentén kiemelné a hely jelentőségét.

REKLÁMFELÜLETEK, HIRDETŐTÁBLÁK

Az utcaképhez a hitetőtáblák, reklámfelületek, cégek gépezeti berendezések is ugyanúgy hozzátartoznak, mint az épületek vagy a növényzet. A hirdetés lényege a tájékoztatás, amelynek utca-képbe illőnek kell lennie.

Cégér, cégtábla elhelyezésekor elengedhetetlen, hogy az alkalmazkodjon az épület jellemzőihez, anyaghasználatához.

Előnyben részesítendő az épületen betűgrafika-ként megjelenő feliratok. A háromdimenziós, jól megválasztott igényes betűtípus a homlokzat építészeti elemeihez, tagozataihoz harmonikusabban illeszthető, mint a táblákra sűrített reklámfeliratok.

A településre látogatókat jól áttekinthető információs térképtábla fogadja. Mindenki könnyen tájékozódhat a kihelyezett információ, útbaigazító táblák segítségével, melyen nem csak a fontosabb helyek, de az utcák is fel vannak tüntetve. Az egységesen megtervezett tájékoztató táblák az egymáshoz illeszkedő utcabútorok – pavilonok, játszótéri eszközök, padok, virágládák – a település arculatának pozitív megjelenését eredményezik.

Készült Nagyhajmás Község megbízásából, a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényben meghatározottak figyelembevételével

Polgármester: Molnár Norbert

Főépítész: Hajdú Csaba

Készítette: Kordé János Márk

Szerzők: Baracsi Viktória, Sümeghy Dávid, Pirisi Gábor, Trócsányi András, Tóth Réka

Szerkesztő: Pirisi Gábor

Fotó: Baracsi Viktória, Trócsányi András, Pirisi Gábor, Máté Éva, Tóth Réka

Felhasznált források:

Építészeti útmutató ábrái: Lechner Tudásközpont

Nagyhajmás hatályos településfejlesztés és rendezési eszközeinek dokumentumai, régi térképek:
www.mapire.eu/hu, térkép a Google Earth Pro segítségével.

Nagyhajmás, 2017.